

Verkondiging

Gemeente in de Heer Jezus Christus,

Een paar weken geleden was ik aanwezig bij de presentatie van een boek van een collega en oude studievriend. Wij zijn van hetzelfde geboortjaar en ongeveer even lang predikant. Zijn boek laat zich lezen als een uitvoerige reflectie op het ambt van predikant en de gang van de kerk waarvan ik als generatiegenoot veel herkende. Alles geprobeerd, alles gedaan. Althans mijn collega dan. Naast allerlei karakterologische verschillen, vloeit er bij hem gereformeerd bloed door zijn aderen en bij mij onmiskenbaar hervormd. Maar niets heeft geholpen. Kerkdiensten werden opgeleukt. Totdat mensen verdwenen die de kerkdiensten niet langer meer leuk vonden. De kerk werd maatschappelijk relevant gemaakt totdat deze niet meer te onderscheiden was van allerlei andere maatschappelijke instanties die dat veel beter konden. De waarheid van de bijbelse verhalen werd gerelativeerd totdat de mensen dachten dat ze eigenlijk net zo goed naar het theater konden gaan. Want daar worden de verhalen nog beter verteld. De ervaringen van mensen werden centraal gesteld maar ook dat doen met name Vlaamse psychiaters en therapeuten beter. Kortom, de kerk is onafwendbaar een aflopende zaak. En daar heb je nou je hele werkzame leven zo je best voor gedaan. Naast allerlei obligate theologenpraat was ook de schrijfster Kristien Hemmerechts aanwezig. De enige zonder papier. De hand uitdagend in de heup, met een geïmproviseerd verhaal waarvoor zij zich bij voorbaat verontschuldigde met zoveel verzamelde theologische geleerdheid in de zaal. Enigszins verzacht door haar

Vlaamse tongval vroeg zij mijn studievriend maar meteen op de man af waarom het zo dor en rationeel was in zijn hoofd? Is het niet zo dat de Heer zijn hand op je schouder legt - ze deed het zelfs voor, tot drie keer toe - totdat je je gewonnen geeft? Je kunt dat een paar keer negeren maar toch niet altijd. Sindsdien gaat ze trouw naar verschillende kerken in Antwerpen en is zij actief geworden in de zeer geëngageerde Sant'Egidio beweging waar zij bijvoorbeeld op de Griekse eilanden bootvluchtelingen heeft opgevangen. De belangrijkste les die de kerk haar leert is dat het niet allemaal om jou draait: *it is not about you!* Ik zag mijn collega letterlijk steun zoeken bij de muur. Stamelend zocht hij een antwoord en ook dat voelde ik met hem mee. Hij kende dat niet zo. Een stem. Een roeping. Een duidelijke ervaring van de roepstem van God. Voor hem was de kerk zoiets. Waar je bijvoorbeeld ook wel eens een keer niets gelooft. Maar waar het toch goed toeven is. Omdat het je goed doet. Omdat je er milder van wordt. Omdat je verbonden wordt met anderen die je niet bij voorbaat had uitgekozen. Daarom, bedacht ik me, deed het hem zo'n pijn een dergelijke gemeenschap te zien verdwijnen. Dat was, zo ontdekte ik, de eigenlijke drijfveer tot het schrijven van een dergelijk boek.

Ik herken dat. Van God weet ik niet zoveel. Maar ik geloof wel in u. In de gemeenschap der heiligen. In mensen die door zijn Woord geraakt zijn en zo zijn gaan dromen en verlangen naar een ander leven. Een leven met elkaar in liefde, gerechtigheid en mededogen. Van God weet ik niet zoveel. Maar in zijn afglans, in de sporen die hij heeft getrokken. In de verhalen die van hem rondgaan en de gemeenschap die zich daardoor laat aanspreken, verrassen en troosten, in die gemeenschap geloof ik des te meer. Onlangs werd mij een citaat van een telg uit de familie Heldring aangereikt die hier in de Thomaskerk ter kerke ging. Zijn vrouw

heb ik nog gekend. Op de vraag van zijn ongelovige vrienden wat hij daar toch deed, zei hij altijd dat hij daarheen ging omdat hij niet geloofde. Maar hij leerde daar belijden dat het anders moet en dat het anders zal gaan. En als hij niet meer ging, zou hij vergeten dat hij daarop zou moeten vertrouwen.

Zo ongeveer sta ik er ook in en naar ik vermoed, mijn collega ook. En dat maakt dat ook ik wat tegen mijn virtuele muur gedrukt word, als ik mensen zo breed zie uitpakken over hun ervaringen met God. Het maakt ook dat ik me altijd wat moet invechten in brieven als die van de apostel Paulus aan de gemeente van Filippi. Het lijkt er wel op alsof Paulus volkomen samenvalt met zijn boodschap. Niets kan hem raken. Niets kan hem deren. Het maakt hem kennelijk helemaal niets uit dat hij in gevangenschap verkeert of dat mensen misschien uit valse motieven Christus verkondigen. Alles zal de voortgang van de evangelieverkondiging bevorderen en daaraan zijn al zijn persoonlijke belangen onderschikt. Die heeft hij eigenlijk niet. Het maakt hem helemaal niets uit. Of hij nu blijft leven of dat hij gaat sterven. Alles is hem Christus. En als hij heel eerlijk is, was hij liever dood. Dan was hij meteen met Christus verenigd.

Voor mijn geestesoog trekken heiligenlevens voorbij. Oude heiligen, moderne heiligen. Franciscaanse monniken die blootsvoets door Toscane gaan. Terwijl ik me nog een glas wijn inschenk. En dan die plotselinge scheut in mijn geweten. Zo zou je eigenlijk moeten leven. Moderne heiligen als Greta Thunberg. Terwijl ik dan toch nog voor het gemak in mijn oude benzineauto stap. Ik ga er niet helemaal voor. Verkondig niet dag en nacht, bij tij en ontij Christus en heb een tamelijk nuchtere opvatting van mijn ambt. Ik heb ervoor geleerd en deel graag

mijn ontdekkingen met u. Ik ben niet aangeraakt door God en daar helemaal vol van. Inderdaad zou je dat wat dor en droog kunnen noemen en rationeel. En dan nog iets: ik wil nog lang niet dood.

Ik laat Paulus hier Paulus. Ik ben ervan overtuigd dat de kerk heel veel te danken heeft aan mensen die ter wille van het Evangelie heel hun persoonlijk bestaan terzijde en in de waagschaal stellen. Maar ik hoor daar niet bij. Eigenlijk hobbel ik maar een beetje mee met de gemeente die mij in evangelische gezindheid niet zelden ver vooruit is.

Ik zoek naar een andere verhouding met deze brief. Naar een positie waarin ik een beetje mee kan komen. Uiteindelijk zit ik ook niet in de gevangenis en beschouw ik de werkelijkheid waarin ik leef, ook niet als zodanig. Het gaat mij al met al niet slecht. En ik vind die positie op het moment dat Paulus in deze brief toch een beetje aan zichzelf begint te twijfelen en eindelijk, eindelijk in mijn ogen, een beetje *ein Mensch* wordt.

Ik zei het u al. Het maakt Paulus niet zoveel uit. Te leven is hem Christus. Te sterven is gewin. Zo vond je het vroeger ook wel op wandkleedjes. Hij is toch wel zeker van zijn heil. En als je het hem eerlijk zou vragen, is hij daar liever vandaag dan morgen. Maar er is een dilemma. En precies bij dat dilemma veer ik op. Zou Paulus het hier misschien even niet goed weten?

Hij overweegt de mogelijkheid dat hij iets moet doen wat hij eigenlijk niet echt wil: in het vlees, in deze werkelijkheid blijven. Veelzeggend vult de vertaler van de Naardense bijbel dit ook met gedachtepuntjes aan. Misschien, zo wil hij maar zeggen, moet ik daar wel zijn. Daar wel bij

blijven. In dit onvolmaakte, in dit onvolkomen bestaan. Misschien ligt daar mijn roeping wel. Misschien moet ik wel doen wat ik eigenlijk niet wil. Maar is precies dat mijn roeping. Ik weet het niet goed. Ik herken niet wat ik moet kiezen, zegt Paulus in dat 22ste vers van ons hoofdstuk. Plotseling is Paulus mij zeer menselijk nabij. Misschien moet ik hier wel blijven en zien wat ervan komt. Misschien ligt hier wel de hand op mijn schouder die zegt wat ik moet doen.

Van de filosoof Martin Buber gaat het verhaal dat hij in zijn jonge jaren zeer gevorderd was in de mystiek. Hij las alles wat hij daarover lezen kon en vanuit zijn chassidische achtergrond keek niemand er echt van op dat hij soms hele dagen in mystieke vervoering kon blijven. Op zo'n dergelijke dag bezocht hem een jonge man die hem dringend wilde spreken. Hij zat in grote pastorale nood en had behoefte aan een goed gesprek. Maar Buber was geheel onbereikbaar, totaal in beslag genomen door zijn mystieke verhouding met God. Teleurgesteld ging de jonge man weg om niet lang daarna om te komen in de loopgraven van de Eerste Wereldoorlog. Vanaf die tijd begon Buber zijn filosofie van het ik en gij, zijn filosofie van de relatie en de ontmoeting te ontwikkelen. De ander en de nood van de ander gaat altijd voor. Onderbreekt en stoort het mystieke individualisme: die eindeloze rondgang tussen mij, mijzelf en ik.

Als ik mij niet vergis, heeft Nederland 22 november, naar een leus van de destijds beruchte Tegenpartij, massaal gekozen voor 'samen voor ons eigen'. Ik bedacht me even waarom Heldring destijds naar de kerk ging, om te leren belijden dat dat niet zo is. Of wat Kristien Hemmerechts in de kerk heeft geleerd: 'It is not about you'. Ik denk inderdaad dat dit ons steeds gezegd en gedemonstreerd moet worden

en dat daarom de kerk, maar toch vooral de gemeente, broodnodig is. En plotseling snap ik Paulus. Dat is wat gezegd moet worden. Dat is wat verkondigd moet worden in dit tijdsgewricht, in deze eeuw van leven. Daarom moet hij blijven. In het vlees blijven. In deze werkelijkheid die bepaald niet zoet is maar vaak mijlenver afstaat van waarover wij in de gemeente hebben leren dromen. Die werkelijkheid tergt en plaagt ook Paulus. Hij weet van alle kuiperijen. Hij weet zelfs dat Christus op oneigenlijke gronden verkondigd wordt. Hoe hij als consequentie van zijn messiaanse dromen gevangen zit. Hij weet donders goed hoe het eigenlijk afgelopen is met hem die hij zijn meester en heer noemt. Zolang dat verhaal maar gaande blijft. Zolang iets van zijn vrede, zucht naar gerechtigheid en liefde maar ter sprake wordt gebracht. In de gemeente leren wij twee aan twee en met meer te gaan. Wordt ons het bestaan van de ander bijgebracht, als betref het een hand op onze schouder. Blijven wij ons verheugen over dat andere verhaal dat onze eenzaamheid én ons egoïsme doorbreekt. Blijven wij in blijdschap bijeen totdat wij het zien dagen in het Oosten.

Amen.